

Prof. Dr. phil. Josef Vojvodík, M.A.
Ústav české literatury a komparatistiky FF UK
nám. Jana Palacha 2
116 38 Praha 1
e-mail: Josef.Vojvodik@ff.cuni.cz

Oponentský posudek na bakalářskou práci Hany Čížkové
Přírodní motivy prvních pěti sbírek Jana Zahradníčka

Ve své bakalářské práci se Hana Čížková zabývá přírodními motivy prvních pěti sbírek Jana Zahradníčka a proměnou jejich poetické sémantiky. Vychází z antiteze město vs. příroda, jak ji básník s časovým odstupem sám, zejména ve své korespondenci, konstruuje. Nelze pochybovat, že básníkovi *Jeřábů* je urbánní prostředí vzdálené a cizí a jeho kritika jej sblíží s Vilémem Závadou a s poetikou jeho prvních sbírek. Naskýtá se však otázka, zda je Zahradníček básníkem přírodní lyriky. Ano i ne, neboť také u Zahradníčka jde o *esteticky* zprostředkovanou přírodu. S estetickými experimenty romantismu začalo umění přírodu s jejími smyslovými jevy ztvárňovat a zpřítomňovat jako zduchovnělou krajinu. Vnímání, vidění a esteticko-umělecké ztvárňování přírody jako krajiny předpokládá proto *subjektivně estetický* pohled, který je vlastní moderně. První dvě sbírky Jana Zahradníčka jsou pozoruhodným pokusem spojit dva velké a silné zdroje, z nichž čerpá jeho poetika *Pokušení smrti* a *Návratu*, Baudelairovy *Květy zla* a Březinovy *Tajemné dálky*, s poetikou poetismu. Zahradníčkova básnická reflexe Baudelaira je zvláště v jeho prvotině evidentní: „*bolestný program*“, jak o něm básník *Květů zla* píše také ve své korespondenci, rezonuje Zahradníčkovým *Pokušením smrti* jako refrén. Jeden příklad z celé řady dalších: „*Bolest! Bolest! Šeptají stébla černých dešťů...*“ (*Jejich stín*), ale také básně *Tvář zla*, *Tesknice*, *Ztracené okamžiky* ad.

V rekonstrukci poetické motiviky Zahradníčkových prvních pěti sbírek Hana Čížková ukazuje, z jakých motivických paradigmat buduje básník obraz světa. Omezuje se ovšem, u všech pěti sbírek, vždy na trojici motivů ptáků, květin a stromů. Tyto motivy mají v křesťanské symbolice tradiční a ustálené místo jako symboly (zejména ptáci a stromy) spojené se sférou transcendence, duchovnosti, duše. Striktní zúžení na zmíněnou trojici motivů, opakující se jako schéma v každé kapitole a identicky uplatňované na všech pět sbírek, básníkovu poetickou sémantiku sice redukuje, na druhé straně však autorce umožňuje zachovat symetrii a přehlednost při popisu významových posunů těchto motivů v jednotlivých sbírkách. Nutno také říci, že tyto proměny Hana Čížková vidí a popisuje diferencovaně a subtilně a neopomíjí ani specifika Zahradníčkova verše, ani liturgickou a biblickou symboliku, důležitou zvláště v *Žiznivém létě* a v *Pozdravení slunci*. Na tomto místě bych doplnil, neboť Hana Čížková se pozastavuje nad frekvencí motivu růže zejména v prvních dvou Zahradníčkových sbírkách, že motiv růže zde souvisí nejen s bohatou

křesťanskou (mariánskou) symbolikou této květiny, ale především s jejím významem a oblibou v barokní poezii: verš „*vyklouznout z růžemi ran potřísněné košile své kůže*“ z titulní básně *Pokušení smrti*, který Hana Čížková uvádí, je kvazi-citátem ze sbírky *Svatá rozkoš duše* Angela Silesia.

Haně Čížkové se rekonstrukcí motivů květin, stromů a ptáků a jejich proměn v pěti Zahradníčkových sbírkách podařilo pozornou četbou ukázat jejich paradigmatický význam pro konstituci obrazu světa, budovaného na vertikální hodnotové ose. Tento vývoj spočívá, jak Hana Čížková ukazuje, v nabývání konkrétnosti; zkonkrétnění zde znamená, či dává tušit, posílení vazby na empirickou realitu, která má v *Žíznivém létě* a v *Pozdravení slunci* jméno „domov“, ať již jako rodný kraj, pozemský domov nebo domov v metafyzickém smyslu. Přesto, jak jsem již výše zmínil, a Hana Čížková si je toho vědoma, nemůže být řeči o „realistickém“ ztvárnění krajiny. Konkrétnost básnického obrazu je u Zahradníčka vždy spojená s duchovní substancí a ona stále znovu evokovaná vazba na empirickou realitu je u Zahradníčka samozřejmě neoddělitelná od básnického jazyka, spojená s antropomorfizujícími metaforami, nepřeložitelnými do žádného jiného (tj. konvenčního) jazyka.

Toto prohlubování konkrétnosti ve jménu duchovních obsahů a „projasňování“ básnickova modelu světa v *Žíznivém létě* a *Pozdravení slunci* není ovšem žádným přímočarým vývojem od „temnoty ke světlou“, ani naivním tzv. „přítakáním životu“. Epifanie světla a tajemství noci představují v Zahradníčkově modelu světa souvztažný proces, jak Hana Čížková ukazuje v závěru své práce, když srovnává obraz snášejí se noci ve strofě z *Pokušení smrti* a ve strofě z *Žíznivého léta*. Také v básnickém modelu světa Zahradníčkovy lyriky z let 1934-1937 je přítomna melancholie (báseň *Prázdné pokoje*), ale i ona má svůj „jas“. Ani zde nechybí „bolest“, má však svoji dubletu: naději. Existenciální a metafyzická „cesta domů“ jako základní *kinestetický* motiv *Žíznivého léta* je básnicky ztvárněna jako dialektický proces na vertikální ose („*ne že bych skřívana zavrhl a zvolil si zmiji, / ale hlas ptáků a dětí už nezkonejší mne*“, *Cesta domů*, ze sbírky *Žíznivé léto*).

Jak z výše uvedeného vyplývá, práce Hany Čížkové představuje velmi zdařilý výkon, zcela odpovídající nárokům kladeným na bakalářské práce, pro něž navrhuji hodnocení **výborně (1)**.